'Latife Hanım' ve 'Halide Edib' biyografilerinin yazarı İpek Çalışlar bu kez Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatını kaleme aldı

Güne bol şekerli kahveyle başlardı, sucuğu semtine yaklaştırmazdı, utangaçtı, parasını hızlı harcardı

Yazar İpek Çalışlar, 'Mustafa Kemal Atatürk: Mücadelesi ve Özel Hayatı'nda onun bilinmeyen çocukluğuna, iç dünyasına uzanıyor, vatan için verdiği mücadeleyi ele alıyor. Bu kitapta Atatürk'ün doğduğu evden zengin mi fakir mi olduğuna, aşklarından Kürt meselesine bakışına, pek çok iddiaya da cevap bulacaksınız.

İpek Özbey
iozbey@hurriyet.com.tr

Latife Hanım ve ardından Halide Edip'i kaleme aldınız. Atatürk'ü de yazmak aklınızda mıydı?

- Bu iki kitabı yazarken yaptığım okumalar, beni Atatürk'e yönlendirdi. Hayatımızda bu kadar büyük bir rol oynamıştı, ne var ki hakkında yazılanlar onu tanımama yetmiyordu. Halide Edip'ten sonra yeni bir konu arayışına da girmiştim. Her defasında Atatürk'ü düşünüyor, sonra aklımdan uzaklaştırıyordum. Sonunda dedim ki, bunun kaçarı yok, hiç değilse bir girişeyim...

Aklıdan uzaklaştırmak niye? Yazar üzerinde bir baskı mıdır Atatürk'ü anlatmak?

- Bilgilere ulaşmak zevkliydi ama Atatürk'ü yazmak zordu. Dokunulmazlıkları çok fazla. Herkesin hassas noktası. Üzerine yazılmış kitap da çok fazla. Atatürk'ü yazıyorum dediğimde, beni vazgeçmeye teşvik eden bakışlar ya da sözcüklerle çok karşılaştım. Fakat Makbule Hanım'ın izinden gidip anlattıklarını okuyunca "Böyle bir kaynak varsa ben bunu yazmalıyım" diye düşündüm. Onun anlatılarından çok etkilendim.

Kardeşi Makbule Hanım önemli bir figür. Kitapta da ismini bir yere kadar sık duyuyoruz, sonra yok oluyor. Makbule Hanım'da sizi etkileyen neydi?

- Makbule Hanım'ın değerini ben de baştan bilemedim. Boşandıktan sonra Latife Hanım'la ilişki kurması, etrafta aktif olarak dolaşması merakımı çekmişti, 'Latife Hanım' kitabına da almıştım. Fakat bu sefer karşıma çıkan anlatılarda son derece içten ve tam da ihtiyacımız olan bakış açısına sahip olduğunu gördüm. Çünkü Mustafa Kemal anlatıları her zaman çok resmidir. Fakat Makbule Hanım, ünlü bir komutan ve devlet başkanını anlatmıyor verdiği röportajlarda. Birlikte oyunlar oynadığı neşeli ve muzip çocuğu anlatıyor. Ama devlet erkânı onu patavatsız buluyor. Üstelik koca Atatürk'ü neden kız kardeşi anlatacak ki! Onu tanıyan paşalar, vekiller varken... İşin tadı tuzu kaçıyor o zaman da.

Yazarken duygularınızı da kattınız mı?

- Zaman zaman kattım diyebilirim. Katmadan olmuyor. Ama yine de sanıyorum biyografi yazarları arasında mesafesini korumak için uğraşanlardan biriyim.

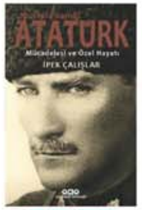

Yapı Kredi Yayınları, 560 sayfa, 32 TL

İki kitapta tanıdığınız Atatürk'ten başka bir Atatürk çıktı mı karşınıza?

- Her yönünü tabii ki o kitapları yazarken görmemiştim. Burada farklı dönemlerde, farklı olaylarda nasıl davrandığı var. İç dünyasını çok fazla keşfedememiştim.

O EVDE DOĞDU MU DOĞMADI MI?

Pek çok iddiaya da cevap veriyorsunuz. Bunlardan biri Atatürk'ün doğduğu evle ilgili. Kabul etmemiz gereken cevap nedir?

- Bu tartışmalar beni de iyice kışkırtmıştı. Ona dair çocukluk anlatılarını yan yana getirdim, Selanik'e gittim, 'Pembe Ev'in etrafında dolandım, bahçesinde oturdum, iki gün boyunca gezdim durdum. Okuduklarımı ve anlatıları değerlendirdiğimde orada doğduğuna şüphem kalmadı. Yunan tarihçi Vasilis Dimitriadis'in Türk Tarih Kurumu'ndan yayımlanan kitabı (Bir Evin Hikâyesi: Selânik'teki Mustafa Kemal Atatürk'ün Evi ve Ailesi Hakkında Türkçe ve Yunanca Belgeler, çeviren: Gülsün Aksoy-Aivali) imdadıma yetişti. Evin tapu belgeleri artık elimdeydi.

GÜZEL MEKÂNLARA HEP MERAKLIYDI

Şemsi Efendi

Okul yıllarında hocası Şemsi Efendi, hevesli bir çocuk olduğunu söylüyor. "Yaşıtları arasında en anlayışlısı, en iyi düşüneni" diyor. Ama o her okulu beğenmiyor, her öğretmeni sevmiyor, sık sık reddediyor. Niye?

- Sanıyorum okul beğenmeme meselesi biraz da mekândan kaynaklanıyor. Çünkü Şemsi Efendi okulunu çok güzel tarif ediyorlar. İçeri giriyorsunuz, etrafı çam kokusu sarıyor, yeni, şık okul, dinamik öğretmenler. Öbür okul bakımsız... Mustafa Kemal güzel mekânlara hep meraklı. Artı burada jimnastik var, küre var, karatahta ve daha iyi bir eğitim var. Şemsi Efendi de çok iyi bir öğretmen. Madalyalara layık görülmüş.

Gazi Orman Çiftliği'nde motosiklete binerken, 4 Nisan 1928

YALNIZ BİZ ERKEKLER Mİ HAKLIYIZ ANNE?

Genç yaşta çevresinde kadınların başlarına gelenleri görüyor, annesine "Ben evlenmeyeceğim" diyor. "Yalnız biz erkekler mi haklıyız" diye soruyor. Kadınlara karşı duyarlılığını ilk hissettiğimiz yaşlar, erken yaşlar değil mi?

- Atatürk'ün bu yönünü, bu kitabı yazarken keşfettim. Yalnız kalmış bir anneyle büyüyor. Annesinin göçmen arkadaşlarının da böyle sorunları var. O dönem kadının dul olarak yaşaması hiç kolay değil. Dedikodular hayatı çok zorlaştırıyor. Mustafa Kemal iki kız kardeşi ve annesiyle, yani üç kadınla büyüyor ve onların sorumluluğunu hissediyor. Kadınlara karşı duyarlılığı çok gelişiyor. Gazeteciler sorduğunda, "Kadınlık meselesinde bana yol gösteren annemdir" diyor. O evin içinde kadın taraftarı fikirlerin anlamı büyük.

Ama bir yandan Makbule okuyamıyor, Latife'nin vekil olmasına izin vermiyor...

- O dönemin normal davranışları bunlar. Eğer yakında kızların gidebileceği okul yoksa okumaları problem haline gelebiliyor. Latife Hanım'ın parlamentoda görev almak istemesi ise dönemin Amerikalı gazetecilerini bile çok şaşırtıyor. Diyorlar ki, "George Washington'ın karısı parlamentoda düşünün, nasıl olurdu"... Alışılmadık bir şey Latife Hanım'ın istediği.

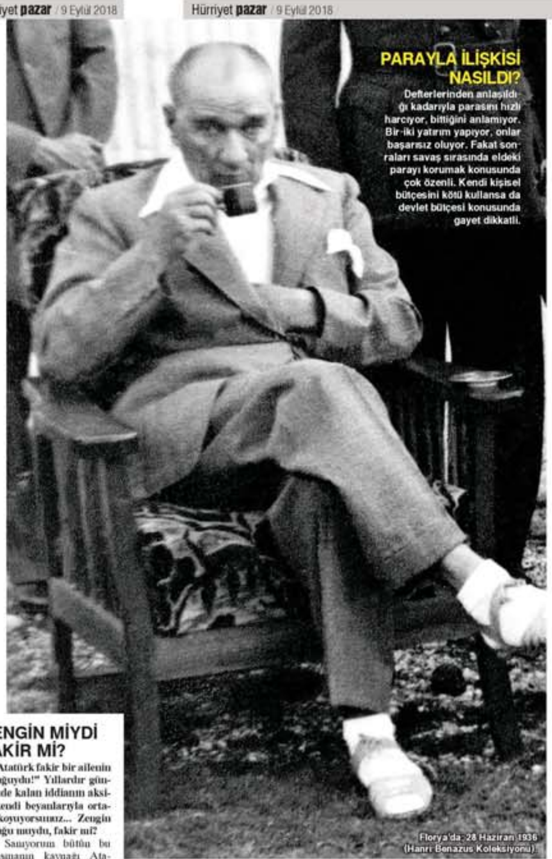

PARAYLA İLİŞKİSİ NASILDI?

Defterlerinden anlaşıldığı kadarıyla parasını hızlı harcıyor, bittiğini anlamıyor. Bir-iki yatırım yapıyor, onlar başarısız oluyor. Fakat sonraları savaş sırasında eldeki parayı korumak konusunda çok özenli. Kendi kişisel bütçesini kötü kullansa da devlet bütçesi konusunda gayet dikkatli.

Florya'da, 28 Haziran 1936 (Hanri Benazus Koleksiyonu)

ZENGİN MİYDİ FAKİR Mİ?

"Atatürk fakir bir ailenin çocuğuydu!" Yıllardır gündemde kalan iddianın aksini kendi beyanlarıyla ortaya koyuyorsunuz... Zengin çocuğu muydu, fakir mi?

- Sanıyorum bütün bu tartışmanın kaynağı Atatürk'ün 1921 sonunda verdiği bir röportaj. Kız kardeşiyle bir kulübede nasıl oturduklarını, nasıl karga kovaladıklarını anlatmış. Herhalde o anları yetim, yoksul kalmış bir çocuğun anlatısı olarak algılandı ve çok beğenildi. Ya da ben böyle düşünüyorum.

Halbuki...

- Hikâye öyle değil. Evlerinin bulunduğu mahalle Selanik'i araştıranlar tarafından zengin mahallesi olarak kabul ediliyor. Zübeyde Hanım zaten varlıklı bir aileden geliyor. Ali Rıza Efendi ise devlet görevini bıraktıktan sonra ticarete başlıyor ve çok başarılı oluyor. Arsalar alınmış, 'Pembe Ev'in yanına ikinci bir ev yaptırmış. Selanik'teki aile evini gezenler onların yoksul bir aile olmadıklarını fark ediyor zaten. Zübeyde Hanım eşi öldükten sonra da kiralarla geçiniyor, bir sıkıntı çekmiyor. Parayı da düzgün idare ediyor.

Ege Manevraları, Aydın, Çamlık, 10 Ekim 1937 (Hanri Benazus Koleksiyonu)

KÜRTLER O GÜN PARLAMENTOYA GİTSEYDİ...

Onun için her zaman 'siyasi deha' denir. Bunu en iyi nerede hissediyor insan?

- Anadolu'ya geçtiğinde onu geniş yetkilerle donatan bir padişah iradesi, sayısız nişan, fahri yaver unvanı ve dikkatle seçilmiş bir karargâhı vardı. Altı ayın sonunda neredeyse unvanları dahil sahip olduğu her şey elinden alınıyor. Ama o komutan olarak gittiği Doğu Anadolu'dan seçilmiş mebus olarak Ankara'ya geliyor, dört ay sonra da feshedilen Osmanlı Meclisi'ni Ankara'da açıyor.

Kürtlere karşı nasıldı?

- Kürtlerle ilişkisinin 1915-1916'da çok dostane olduğu anlatılıyor. Diyarbakır'da iki yıl kadar kalmış, Bitlis'i geri almış. Bütün bunlar Kürtlerin Mustafa Kemal'i çok sevmesine neden olmuş.

Aralarında sevmeyenler de var mı?

- Tabii. Fakat Erzurum Kongresi sırasında Kürtlerin katılması için olağanüstü gayret harcıyor. Sivas'a davette bulunuyor. Kürt önderlerin kongreye katılmaları için kendini paralıyor. Daha sonra da parlamentoya davet ediyor. Maalesef bu davet Kürtlerin bir kısmı tarafından hoş karşılanmıyor. Bunu bir aldatmaca olarak görüyorlar. Bu davetin kıymeti bilinmemiş diye düşünüyorum.

Kıymeti bilinseydi ve Kürtler o zaman parlamentoya girseydi, bugün karşımızda bambaşka bir Türkiye olur muydu?

- Bence olurdu. Herkes birbirini daha iyi anlamaya çalışsaydı çok başka olurdu.

KOMÜNİZM HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORDU?

Komünizme bakışı nasıldı?

- İkili bir bakışı var. Diplomatik olarak fevkalade dost, politik olarak son derece ihtiyatlı ve mesafeli. Komünizmi kontrol etmek için kendisi komünist partiler kurduruyor, bu partilere üye oluyor. 'Gerekirse komünist olunabilirmiş' imajı verirken 'Ama memleketimize bir dış müdahaleyi kabul edemeyiz' noktasında duruyor.

Halide Edip ondan önce hayranlıkla söz ederken sonra kalpsiz, acımasız diye bahsediyor...

- Muhalefeti eziyor. Halide Edip de muhaliflerden biri olarak duygularını bu şekilde ifade ediyor. Baştan dostluk ve ittifak içindeyken, bu bitince Mustafa Kemal'e bambaşka bir gözlükle bakmaya başlıyor.

Halide Edip'i Ankara tren istasyonunda karşılıyor, Mart 1920.

ALİ RIZA EFENDİ, ZÜBEYDE HANIM'A 'CENNETİMİN GÜL BAHÇESİ' DİYORDU

Zübeyde Hanım nasıl biri?

- Makbule Hanım'ın anlatılarından Zübeyde Hanım'ı çok yakından tanıdığımı düşünüyorum. Çok güzel, dirayetli, güçlü ve akıllı bir kadın. Çevresinde yaşayan kadınlara hep destek oluyor. Onları güçlü kılmak için elinden geleni yapıyor. Oğlunun hayatına yön vermek istiyor ama daha güçlü bir iradeyle yüz yüze gelince oğlunun hayallerinin önüne dikilmekten vazgeçiyor. Hayran kaldım. Hayatını çocuklarına hikâye olarak hep anlatmış, Makbule Hanım da onun anlatılarını bizlere ulaştırmış.

Evliliklerinde bir çıban hikâyesi var, çok ilginç...

- O çok sevimli bir hikâye. Ali Rıza Efendi, rüyasında Zübeyde Hanım'a benzeyen bir genç kız görüyor ve onu anlatmaya başlıyor. Kız kardeşi de tesadüfen Zübeyde Hanım'ın yaşadığı eve gidiyor ve ağabeyine koşuyor: "Rüyalarındaki kız burada, Selanik'te!" Hemen istemeye gidiyorlar. Baştan aile vermek istemiyor, sonunda razı oluyor. Düğün günü törenler yapılıyor. Kadın tarafı ayrı, erkek tarafı ayrı eğleniyorlar. Ama o dönem bir âdet var. Gelinin yüzüne ağda yapıyorlar. Üzerine süsler, inciler, altınlar yapıştırıyorlar. Zübeyde Hanım'ın cildi bu işlemden zarar görüyor. Geçirdikleri ilk gecenin ertesinde Ali Rıza Efendi, kız kardeşine "Beni yüzü çıbanlı biriyle evlendirdin, nerede o güzel kız" diyor. Kardeşi, "Bekle, sabret, düzelecek" dese de Zübeyde Hanım'ı aile evinde bırakıp uzaktaki görev yerine, Çayağzı'na gidiyor. Bir-iki ay yok oluyor.

Makbule Hanım da annesinin gururunun kırıldığını söylemiş...

- Evet, fakat şunu da söylüyor: "Döndüğünde eski güzel Zübeyde'yi karşısında görünce yüzünde güller açmıştır, çok güzel bir hayat kurmuşlardır." Zaten Ali Rıza Efendi, Zübeyde Hanım'a hep "Cennetimin gül bahçesi" diye hitap ediyordu.

İÇİNİ DÖKTÜĞÜ KADIN: MADAM CORINNE

İç dünyasını paylaştığı Madam Corinne kimdir?

- Bir mezzosoprano. Mustafa Kemal'in Balkan Savaşı'nda şehit düşen bir arkadaşının eşi. Ailesi sarayda tercüman, İtalyan kökenli bir aile. Kuyruklu piyanosu var. Onun başında aryalar okuyor. Mustafa Kemal o eve davetli olarak sık sık gidiyor. Romantik bir ilişkileri var belli ki. Madam Corinne, Osmanlı Kadınlar Cemiyeti'nde çalışıyor. Sanıyorum ki bu özellikler Mustafa Kemal'in hayatındaki kadınları da tarif ediyor... Güzel sesli, iyi piyano çalan, dil bilen, kadın meselesine meraklı kadınları seviyor. Madam Corinne'le dostluğu, mektuplardan da anlaşılacağı üzere uzun yıllar sürüyor. Her ne kadar aile ikisi arasında sadece arkadaşlık var dese de, mektuplardan öyle olmadığı anlaşılıyor.

Manastır'da okuduğu yıllarda bir şarkıcıya, sonra da evli, kendinden yaşça büyük bir kadına âşık oluyor...

- Kafasında 'bu kadın benden büyük, olmaz' diye bir şey yok. '50 yaşında bir adam, 20 yaşında bir kadınla evleniyorsa ben neden kendimden 10 yaş büyük bir kadına âşık olmayacakmışım' diyor. Çok net aslında. Kafasında o noktada bulanıklık yok.

Latife Hanım'la yeni evli olduğu günlerde İzmir Göztepe'deki evde

ARADIĞI TÜM ÖZELLİKLER LATİFE HANIM'DA VARDI

Latife Hanım'la evliliği aşk izdivacı mıydı?

- Ben aşk olduğunu düşünüyorum, Halide Edip'in yalancısıyım. Onların karşılaşmasını anlatırken Mustafa Kemal'in ona bakışlarını, Latife'nin onun karşısında erimesini çok güzel anlatmış. Ve tabii Latife Hanım'da da aradığı bütün özellikler var. Latife Hanım bütün dikkatleri üzerine çeken bir kadınmış.

Ama boşanıyorlar...

- Yalnız boşanma sırasında benim hoşuma giden bir olay var. Latife Hanım, boşanma evrakına müdahale ediyor ve nasıl bir boşanma olacağını ona dikte ediyor. Bu evrak iki kere yazılıyor. Yani ikisinin ortak kararıyla boşanmış oldukları tarihe geçiyor. Gerçi Latife Hanım'ın çabası tarihçilerin gözünde kıymetli değil. "Mustafa Kemal onu bir Anadolu Ajansı bülteniyle boşadı" diye bir söylem var. Halbuki öyle değil.

Balkan ülkeleri halkoyunları ekiplerinin katıldığı festivalde oyunlara eşlik ederken; 23 Eylül 1936, Beylerbeyi Sarayı.

ANNESİ VE KARDEŞİ FİKRİYE'Yİ MUSTAFA KEMAL'E LAYIK GÖRMÜYORDU

Fikriye'nin Atatürk'ün hayatında nasıl bir yere sahip olduğunu düşünüyorsunuz? Evlendikleri yolunda iddialar var...

- Hıfzı Topuz'un nikâhlandıklarına dair yazdıklarının doğru olduğunu düşünüyorum. Çünkü o dönem, akrabası da olsa evinde bir kadının bulunması dedikoduya yol açabilecek bir durum. Gizli de olsa bir nikâh ikisi için de bir korumadır.

Fikriye'yi hem Zübeyde Hanım, hem Makbule Hanım gelin olarak istemiyor. Bundan korkuyorlar ve hep uzaklaştırmaya çalışıyorlar, neden?

- İddianın biri şu: Fikriye'nin evlenip ayrılmış olduğunu söyleyenler var. Ancak yakınları bu bilgiyi doğrulamıyor... İkincisi; Fikriye, Makbule'yi kızdırmaktan zevk alıyor. En gerçekçi yorum şu: Zübeyde Hanım ve Makbule, Fikriye'yi Mustafa Kemal'e layık görmüyordu.

Makbule Hanım bir hata yapıyor ve Mustafa Kemal onu İstanbul'a gönderiyor. Latife Hanım'la nikâhında masada saydıklarınız arasında da yok mesela. Küsüyorlar mı, affetmiyor mu kardeşini?

- Küstüklerini sanmıyorum ama Makbule, Fikriye'ye kötü muamele edince, "Benimle Ankara'ya gelmiyorsun" diyor. Annesini alıp gidiyor. Nikâha gelince, evet, Makbule nikâhta değil, o gün İstanbul'da. 100 yıl öncesinin koşullarında bir yerden bir yere gitmek kolay değil. Nikâhtan kısa süre önce, anneleri vefat ettiğinde Makbule ağabeyinin yanına İzmit'e gidiyor. Bunu bir telgraftan öğreniyoruz. Yani küs değiller.

Fikriye'nin ölümüne ilişkin birçok iddia var. Gerçeğe en yakını hangisi sizce?

- Benim kanaatim bir kaza kurşunuyla öldüğü. Ankara'ya giderken çantasına silah koyarak belli ki her şeyi göze alınış. Arabaya binerken bir arbede sırasında kaza kurşunuyla hayatını kaybettiğini düşünüyorum. Atatürk çok üzülüyor. Fikriye'yi gerçekten çok seviyormuş, yanındayken kendini mutlu hissedermiş.

BUGÜN 9 EYLÜL
İZMİR'E GİRDİĞİMİZ AKŞAMDIR

9 Eylül 1922'de Mustafa Kemal, Nif'te (Kemalpaşa) kaldı. Ertesi gün öğleden sonra İzmir'de olacaktı. Dumlupınar'dan yürüyüşe geçen ordu öyle hızlanmıştı ki adeta koşuyor, telgraftan daha hızlı gidiyordu. Köylüler, askerlere ikram yetiştiremiyorlardı. Sonunda İzmir göründü. Mustafa Kemal, İsmet ve Fevzi paşalar otomobillerle Belkahve'ye gelmişlerdi. "Kadifekale'ye bizim bayrak çekilmiş" dediler. Mustafa Kemal, bir incir ağacının altından elinde dürbün İzmir'e bakıyordu. İstila ordusu artık bir dumandı. O gece Nif'in belediye dairesinde konakladılar. Gölgeler gibi çekingen yedi-sekiz kadın tarafından ağırlandılar. Kadınlar onu dizlerine sarılıp öptükten sonra, başörtüleriyle ayakkabısının tozunu aldılar. Mustafa Kemal, "Yalnız İzmir'e girdiğimiz akşamdır bu. Bu kadar sessiz mi olacak. Hadi bari, biz kendimiz şarkı söyleyelim" demiş, birlikte söylemişlerdi. Nöbetten çıkmış askerler bahçedeki üzüm çuvallarının üzerinde yatıyordu. Latife ile tanışmaları ise 11 Eylül'de. Mustafa Kemal ondan Halide Edip'e ilk söz edişinde, kıkır kıkır gülüyormuş. Halide Edip, "Mustafa Kemal Paşa onun aklını başından almıştı, kendisinin de Latife Hanım'a âşık olduğu aşikârdı" diye yazmış.

HANIMLARDAN İZİNSİZ SİGARA YAKMAZDI

Güne bol şekerli kahvesiyle başlardı. Gün içinde ve gece boyunca defalarca kahve içerdi. Çok sigara içer, genelde peş peşe yakardı. Sigarasını yakmadan önce kapattığı tabakanın üzerine birkaç kere vururdu. Hanımlardan izin almadan sigara yakmaz, yanlarında yemek masasında içmezdi.

İTALYAN SOSLU MAKARNAYA BAYILIRDI

Soğan, sarmısak kokusundan hiç hoşlanmazdı. Pastırma, sucuk gibi nesneleri sofrasına almaz, evinin semtine bile yaklaştırmazdı. Kefal ızgara ve İzmir çipurasını severdi. Çırpma hamurdan, içinde beyaz peynir, tavuk olan börek, suluca irmik helvası sofradan eksilmezdi. Az pişmiş sulu omlet ve İtalyan soslu makarnaya bayılırdı.

GÜNDE İKİ-ÜÇ KIYAFET DEĞİŞTİRİRDİ

Gömlekleri, pantolonları sürekli ütülenirdi. Günde iki-üç kere kıyafet değiştirirdi.

MİSAFİRPERVER VE İKRAMCIYDI

Hiç söylemeksizin, hissettirmeksizin, bir vazifede kullanacağı adamları içki âleminin pek elverişli olduğu türlü yönlerden yoklardı. Misafirperver ve ikramcıydı. İş başından artan ömrü, sofrada geçmiştir. Bu bir içki ve cümbüş sofrası değildir. Dostlarıyla, hatta düşmanlarıyla sohbet ve tartışma meclisiydi.

ŞEN ADAMDI

Afet İnan, "Şen adamdı, muhitine neşe, cesaret ve nefse itimat telkin ederdi" diyor: "Gülen resmini görmek ender bir hadisedir. Halbuki bütün Atatürk'ü yakından tanıyanlar bilirler ki, bu sert ifadesinin yanında, neşeli bir karakteri vardır. Bilhassa seyahatlerinde çok neşeli bir insan olurdu..."

UYKUYLA GEÇİRDİĞİ ZAMANA ACIRDI

"Ekseriyetle uykuyla geçirdiği zamana acırdı" diyor Cevad Abbas ve Gazi'den şu sözleri aktarıyor: "Hayat pek kısa. Çocukluk ve mektep hayatı bir kısmını alıyor. Geriye kalanı ise uyku yarıya indiriyor. Uykusuzluğu giderecek ve vücuda verdiği istirahat gıdasını verecek komprimeler icat edilse. Bir gün o da olacaktır. Nitekim tababet, kimya, uyutmak için pek güzel ilaçlar yapmışlardır..."

UTANGAÇTI

Falih Rıfkı'ya göre, "Reddedilmekten, karşılık görmemekten çekinirdi. Utangaçtı. Büyük yaşlarına kadar içki, bu utangaçlıktan kurtulmasına yardım etmiştir. Kadınlara yalvaranlara kızardı. Hayali genişti. Saatlerce kendi başına düşündüğü olurdu."